Oikeusneuvos Riitta Mutikainen 17.10.2022 H 555/22

Eduskunnan talousvaliokunnalle

LAUSUNTO EDUSKUNNAN TALOUSVALIOKUNNALLE HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE ERÄIDEN VIHREÄN SIIRTYMÄN HANKKEIDEN VÄLIAIKAISTA ETUSIJAA ALUEHALLINTOVIRASTON LUPAKÄSITTELYSSÄ VUOSINA 2023–2026 JA HALLINTOTUOMIOISTUIMISSA VUOSINA 2023–2028 KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI (HE 128/2022 vp)

Yleistä

Korkein hallinto-oikeus on antanut 6.6.2022 ympäristöministeriölle lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaisesta etusijamenettelystä (H 307/22). Lausunnossa esitetty on monelta osin otettu huomioon asian jatkovalmistelussa.

Eräiden muutoksenhakuasioiden käsitteleminen kiireellisenä hallintotuomioistuimissa

Hallintotuomioistuinten riippumattomuuden kannalta hallintotuomioistuimissa käsiteltävien eri asiaryhmiin kuuluvien muutoksenhakuasioiden säätäminen kiireelliseksi on jo lähtökohtaisesti ongelmallista. Ehdotus, jonka mukaan siinä tarkoitettuja lupia ja kaavoja koskevien muutoksenhakuasioiden kiireellisyyttä arvioitaisiin ainoastaan suhteessa muihin samaan asiaryhmään kuuluvia lupa-asioita tai kaava- ja lupa-asioita koskeviin muutoksenhakuasioihin, vähentää jossain määrin tätä ongelmallisuutta.

Ehdotuksen mukaan kiireellisen käsittelyn vaatimus koskisi niitä lupahakemuksia, joista säädetään ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain 2 a §:ssä. Kuten korkeimman hallinto-oikeuden 6.6.2022 antamassa lausunnossa on todettu, lainkohdassa tarkoitettujen hankkeiden määrittelyyn jää tulkinnanvaraa. Myöskään se, milloin kysymyksessä on ehdotuksessa tarkoitettu uusiutuvan energiantuotannon kannalta merkittäväksi katsottava asemakaava, ei ole yksiselitteisen selkeää.

Maankäyttö- ja rakennuslain 188 §:n 2 momentin mukaan asuntorakentamisen kannalta tai muutoin yhteiskunnallisesti merkittäväksi katsottavaa asemakaavaa koskeva valitus on käsiteltävänä kiireellisenä. Perusteluissa ei ole otettu kantaa nyt kiireellisesti käsiteltäväksi esitettyjen kaava-asioiden ja ensin mainittujen asemakaavojen väliseen etusijaan.

Korkeimpaan hallinto-oikeuteen vuosittain saapuvien ympäristölupa- ja vesitalouslupa-asioiden määrissä voi olla suurtakin vaihtelua. Tuulivoimayleiskaavoja koskevien valituslupa-asioiden määrä on puolestaan laskenut merkittävästi viime vuosien aikana.

Korkein hallinto-oikeus
Högsta förvaltningsdomstolen
Paasivuorenkatu 3 00530 (PL 180 00131)
Helsinki
Paasivuorigatan 3 00530 (PB 180 00131)
Helsingfors
Puh. / Tel. 029 564 0200
korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi
www.kho.fi / www.hfd.fi

Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttää kaikissa ehdotuksessa tarkoitetuissa asioissa valituslupaa. Näille asioille on myös tyypillistä, että muutoksenhakijatahoja, joilla voi olla hankkeen suhteen erilaisia intressejä, saattaa olla useita. Ennen asiaratkaisun tekemistä asianosaisia on asian selvittämiseksi ja tasapuolisen kohtelun vaatimuskin huomioon ottaen kuultava. Tarvittaessa asian selvittämiseksi voidaan myös järjestää katselmus. Välitoimivaiheen käsittelyajat eivät ole käytännössä lyhennettävissä.

Yhteenvetona voidaan todeta, että sikäli kuin valituslupakynnys näissä asioissa ylittyy, ehdotuksen vaikutusta käsittelyaikoihin on vaikea etukäteen arvioida. Edellä lausuttuun nähden käsittelyajan lyhennys ei todennäköisesti tulisi kuitenkaan olemaan erityisen merkittävä.

Lisävoimavarojen merkitys

Tiettyjen muutoksenhakuasioiden käsitteleminen kiireellisenä suhteessa muihin muutoksenhakuasioihin merkitsee käytännössä sitä, että näiden muiden muutoksenhakuasioiden käsittely hidastuu.

Esityksessä (s. 27) todetaan edellä lausuttuun liittyen, että ehdotettu väliaikainen sääntely on osa kokonaisuutta, johon kuuluu lisäksi aluehallintoviraston ja hallintotuomioistuinten voimavarojen lisäämiseen muun ohella näiden asioiden käsittelyyn valtion talousarviossa osoitetut määrärahat. Ehdotuksen mukaan lisävoimavaroilla varmistetaan se, että valitusasioiden kiireellinen käsittely ei aiheuta muiden valitusasioiden aiheetonta viivytystä hallintotuomioistuimissa.

Ehdotettujen lakien on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2023. Vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisten lupa-asioiden sekä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten kaava-asioiden käsittely hallintotuomioistuimissa edellyttää erityisasiantuntemusta niitä käsitteleviltä tuomareilta ja esittelijöiltä. Mahdollinen hallinto-oikeuksille osoitettava lisämääräraha ei siten vielä välttämättä takaa sitä, että niihin on välittömästi rekrytoitavissa pätevää henkilökuntaa. Tuomareiden osalta on lisäksi otettava huomioon se, että tuomarin viran määräaikaisuus on tuomarin riippumattomuuden kannalta ongelmallista.